

usnesení. Ve výroku tohoto usnesení soud pro mládež, případně v přípravném řízení státní zástupce, uvede, že se od dalšího trestního stíhání mladistvého odstupuje. Usnesení musí též obsahovat výrok o tom, že se trestní stíhání pro předmětný skutek, ve kterém je spatřováno určité provinění, zastavuje (§ 70 odst. 2 ZSM). Proti tomuto usnesení je pak přípustná stížnost, jež má odkladný účinek a poškozený se o odstoupení trestního stíhání toliko vyrozumí (§ 70 odst. 4 ZSM).

V ust. § 70 odst. 5 ZSM je obsažena jakási pojistka, díky které může po rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání mladistvý dosáhnout pokračování trestního stíhání a případného zprošťujícího rozsudku. Pokud tedy mladistvý do tří dnů od oznámení usnesení o odstoupení od trestního stíhání prohlásí, že trvá na projednání věci, příslušný orgán (soud pro mládež nebo státní zástupce) vydá usnesení o pokračování v trestním stíhání a v trestním řízení se pokračuje. Toto ustanovení má dopad na náležitosti usnesení o odstoupení od trestního stíhání, kdy v tomto musí být mladistvý poučen o možnosti prohlásit, že trvá na pokračování v trestním stíhání.

V posledním 6. odstavci § 70 ZSM je pak obsaženo omezení, *že pokud bylo odstoupeno od trestního stíhání mladistvého a v trestním řízení se pokračovalo jen proto, že mladistvý na projednání věci trval, soud pro mládež, neshledá-li důvod ke zproštění mladistvého, vysloví sice vinu, trest však neuloží*. Pokud toto ustanovení hovoří o trestu, jedná se o zjevnou nesprávnost, neboť v režimu mladistvých připadá v úvahu toliko trestní opatření.

11. Závěr

Stejně jako se v posledních 150 letech dá se říci překotně změnil pohled na otázky jako jsou základní lidská práva a svobody, občanská práva, demokracie,

vztah státu a práva, mění se i pohled na institut trestního práva – trest. Zatímco dříve byl trest chápán pouze jako odplata za spáchaný trestný čin, dnes se stále více prosazuje pojetí, které vidí v trestu možnost pracovat na resocializaci pachatele, vyvolat v pachateli pocit odpovědnosti za spáchání trestného činu a motivovat jej, aby se sám pokusil napravit újmu, kterou trestným činem způsobil. Těchto cílů sice lze dosáhnout i v rámci výkonu trestu odnětí svobody, podstatně většího uplatnění však mohou dostat právě v alternativách k trestu odnětí svobody, resp. v alternativách procesních. Snad proto můžeme téměř ve všech demokratických zemích hovořit o procesu začleňování alternativ k trestu odnětí svobody, resp. alternativních procesních postupů do právního řádu a jejich vývoji. Evropské země, u nichž nebyla ve druhé polovině dvacátého století přerušena právní kontinuita, mají s alternativami k trestu odnětí svobody a s alternativními postupy větší zkušenosti (např. veřejně prospěšné práce byly zavedeny v Irsku již v roce 1983 a ve Francii v roce 1989).¹²¹ Tato rigorózní práce se pokusila poukazovat spíše na pozitivní aspekty alternativ k trestu odnětí svobody a procesních alternativ. Existují však i jejich stinné stránky. Je to např. dosti omezená kategorie pachatelů, jimž jsou alternativní tresty ukládány, nedostatečné finanční zajištění a organizační infrastruktura k realizaci alternativních trestů a problémy z toho plynoucí, tzv. obrácený efekt nevězeňských trestů, kdy popularita alternativních trestů (ted' mám na mysli alternativní tresty v užším pojetí, zejména veřejně prospěšné práce) a jejich široké přijetí ze strany veřejnosti vede paradoxně k jejich ukládání v případech trestných činů, které by jinak byly postihnuty jiným trestem nespojeným s odnětím svobody anebo by bylo běžné postupovat cestou upuštění od potrestání.¹²² Tyto poznatky pramení právě ze zkoumání výkonu alternativních sankcí a alternativních procesních postupů v některých jiných evropských

---

¹²¹ Evropský výbor pro problémy trestné činnosti: Alternativní opatření k trestu vězení, České vězeňství 1995, č.3

¹²² Van Kalmthout, A. M., Ouředníčková, L.: Realizace alternativních trestů, některé zkušenosti západoevropských zemí, Právní rozhledy 1997, č. 12

zemích, kde je, jak jsem výše uvedl, větší zkušenost s těmito právními instituty. Tato zkušenost (přesněji její zkoumání) by měla pomoci tomu, aby vývoj alternativních sankcí v České republice neustrnul a dokázal v budoucnu reagovat na problémy spojené s trestní represí.

Naše současná právní úprava udělala podle mého názoru velký krok kupředu zavedením trestu obecně prospěšných prací, dalším novým prvkem, který lze přivítat, je zavedení denních pokut u peněžitého opatření u mladistvého. Především je ovšem třeba kladně hodnotit schválení nového trestního zákoníku, který provedl v oblasti alternativních sankcí a postupů řadu změn. Z těch nejvýraznějších jmenujme např. zavedení trestů domácího vězení a zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, dále změnu poměru při přeměně trestu obecně prospěšných prací či zavedení denních sazeb v rámci peněžitého trestu u dospělého pachatele. De lege ferenda by jistě stálo za úvahu zavedení tzv. víkendových vězení, která fungují ve Švédsku nebo např. další zpřísnění poměru přeměny trestu obecně prospěšných prací v odnětí svobody, protože tím, že se maximální výměra trestu v novém trestním zákoníku snížila na 300 hodin (z původních 400) se opět dostáváme do situace, kdy bude-li pachatel přečinu, za nějž zákon stanoví trestní sazbu 1 – 5 let, odsouzen být i k maximální výměře trestu obecně prospěšných prací a tento mu bude pro nevykonání přeměněn, trest odnětí svobody nedosáhne ani spodní hranice stanovené trestní sazby (a to přestože se poměr přeměny trestu v novém českém TZ oproti stávající úpravě zdvojnásobil). Na druhou stranu je k tomuto nutné uvést, že každý trest je třeba posuzovat samostatně a nikoli pouze přepočítávat na hrozící odnětí svobody. K obdobné situaci totiž dochází např. i u peněžitého trestu (je-li uložen samostatně), kdy náhradní trest odnětí svobody často nedosahuje spodní hranice trestní sazby stanovené pro příslušný trestný čin. V obou případech ovšem platí, že je třeba po zvážení všech okolností stanovit vhodnou výměru alternativního trestu a nikoli řídit se odnětím svobody, které

odsouzenému hrozí v případě nástupu trestu náhradního, resp. v případě přeměny trestu.

Domnívám se, že alternativní tresty a trestněprocesní alternativy je potřeba považovat za nezbytnou a žádoucí součást právního řádu moderního státu. Zároveň je ovšem třeba brát v potaz, že při aplikaci alternativ jsou na orgány činné v trestním řízení, zejména soudy, kladeny vysoké požadavky, neboť nevhodně zvolená alternativa ztrácí svůj smysl a především efekt.